

התסביך המורכב ביותר: מה עושים עם הגוף? מבוסס על לקו"ש לא/15

לפני כמה שנים הוזמנתי להרצות בנופש יוקרתי באירופה. כמקובל באירועים מהסוג הזה, הנושא המרכזי הוא אוכל. בבוקר מבליים שעתיים בארוחת בוקר, בצוהריים מסתובבים לחוצים עם יד על הבטן מתי ארוחת ערב, ובערב עורכים השוואות בין התפריט כאן לזה של הנופש הקודם...

באחד הבקרים ישבתי בחדר האוכל ואני שומע שיחה בין אורח לגברת שהוזמנה במיוחד מהארץ בתור "פטיפורית". מומחית להכנת עוגות וקינוחים ששלטה על פינה מרכזית בבר עם מאפה ידיה. האורח אמר: "מצטער להגיד לך את האמת, יש סיבה אחת שאני שמח שהנופש נגמר: את. עליתי כבר שלושה קילו בגלל הקינוחים שלך..."

מה עושים עם הגוף? זה אחד התסביכים העמוקים ביותר של היהודי עובד ה'. איך מתמודדים עם המתחרה המסובך הזה שהוא גם הידיד הכי טוב וגם האויב הכי תוקפני? איך מגיבים לצרכים החומריים שאי אפשר איתם ואי אפשר בלעדיהם? הגוף הוא אנחנו עצמנו, הוא גם מספק את הקיום ואת ההנאות הכי גדולות, אבל גם מייצר ח"ו את הנפילות הכי מסובכות.

תובנה ידועה אומרת: "ז'אנר הספרות הנמכר בעולם הם ספרי בישול. המקום השני הם ספרי דיאטה...". אנחנו רוצים לאכול, אבל גם פוחדים לאכול ורוצים לפנות מקום לרוח. וכך הפכנו להיות מסובכים מול אנחנו עצמנו, מול הידיד שהוא גם אויב ולעתים קרובות מצליח להשבית ולשים ללעג את הכוונות הטובות ביותר.

אלכוהוליסט התמכר לטיפה המרה וחיינו נחרבו לחלוטין. אשתו איימה בגירושין, הילדים בכו יומם ולילה ולא נותרה ברירה אלא לקחת את עצמו בידיים. הוא קיבל החלטה נוקשה שאין יותר ללכת בלילה לשתות בבר. הגיע הערב והיצרים געשו. השפתיים בערו לאלכוהול, הראש הסתובב, אבל הוא הפעיל את כל תרגילי הסחת הדעת במטרה להסיח את הראש מהתאוה.

בחצות הלילה דפק לבו בפראות והוא יצא מסוחרר לעבר הבר. החל לצעוד, אבל מוחו ניסה לגבור ולצעוק: לא, אסור לך. בכוחות אחרונים אסף את עצמו וחזר הביתה. כשדרך על דלת הבית וראה את בבואתו על המראה בכניסה, הכריז בסיפוק: "אין עלי, איזה כוח שליטה. מגיע לי כוס אלכוהול טובה" והלך לפנק עצמו בויסקי עם קרח...¹

ובכן, איך הדרך הנכונה להתמודד מול היצרים הגועשים? אולי לדכא לחלוטין? או לוותר ח"ו?

אנו רוצים לעסוק בכך באמצעות שאלה מרתקת העומדת במרכז פרשת השבוע ומלווה את כל הצמתים המרכזיים בהיסטוריה היהודית: מה יש ליהדות עם חמורים? למה בכל פעם כשמישהו יוצא למשימה חשובה, הוא עושה זאת על חמור? מהי הסיבה להדגשת התורה שאברהם אבינו חבש את חמורו בדרך לעקדה, משה רבנו יצא לגאול את ישראל על החמור, וכולנו ממתנים בקוצר רוח למשיח צדקנו – שלא יצא בשאגה מיגואר של אדמורי"ם מכובדים, אלא – יבוא עני ורוכב על חמור?

¹ בדיחה: הרשלה נכנס לעיר כשהוא רעב ועייף. הוא חיפש בית מכניס אורחים לקבל צלחת מרק חמה וכולם הפנו אותו לבית של העשיר בקצה הרחוב, אלא שהוא קמץ ולא אוהב להכניס אנשים הביתה. הרשלה הקיש על דלת הגביר והציג את עצמו כיהודי מקייב. "אוהו קייב", התפעל המשרת בכניסה, "הלוא הגביר הגיע לפני ארבעים שנה מקייב וישמח לקבל דש מעיר הולדתו". הרשלה הוזמן בכבוד להצטרף לארוחת הערב המשפחתית. אחרי שנטל ידיים ולקח מניח הלחם הלבן, שאל הגביר, "מה נשמע עם יצחק, המלמד שלי בקייב?" - "הוא מת", ענה הרשלה. הגביר פלט צעקה ובינתיים הרשלה סיים את מנת הדגים וקירב את קערת המרק. "ומה עם שמואל, מוכר המכולת מול בית הוריי שהיה מעניק לי סוכריה בבוקר?" - "גם הוא מת". הגביר פלט עוד צעקה ובינתיים הרשלה סיים את מגש העוף. "ומה עם דוד, גבאי בית הכנסת?" - "גם הוא מת". "מה קרה בקייב? הייתה מגיפה? איך כולם מתו?!". - "כשאני רעב, כולם מתים", ענה הרשלה.

מבלי לזלזל ח"ו ביצירה של הקב"ה, אבל החמור נחשב לבעל חיים נחות. בעוד שהסוס מרשים וקל רגליים, הסוס הוא חיה אמיצה שקופצת לתוך האש למען הרוכב ולומדת פעלולי זינוק מורכבים, החמור הוא בעל חיים סכל שסוחב את עצמו לאט ומשמש בעיקר לסחיבת משאות ולא בני אדם.

רבנו בחיי (בראשית ב,יט) מוצא את הנחיתות של ה"חמור" בעצם השם אותו העניק לו אדם הראשון: "החמור הוא פתי וסכל מכל הבהמות ולכן קרא שמו חמור מלשון חומר".

ובכל זאת **היהדות מתכבדת בחמורים**. השליחויות הגדולות יוצאות לדרך על חמור. כך מספרת הפרשה שלנו: סוף-סוף הגיע הרגע הגדול לגאול את ישראל ממצרים. השמים נפתחים והגיע הזמן להאיר את שמו הגדול של הקב"ה בעולם בדרך לגילוי המהפכני של מתן תורה. משה מצטווה לסיים את החופש הארוך בארץ מדין וללכת למצרים.

וכאן מדגישה התורה שמשה מרכיב את אשתו ובניו על החמור.

1. שמות ד,כ: וייקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים.

רש"י רואה צורך להרחיב² כי משה אינו היחיד שבחר בחמור, אלא זאת השליחות השנייה מתוך שלוש, המבוצעת על גבי בעל החיים המסוים הזה:

רש"י: על החמור – חמור המיוחד: הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק [שנאמר 'וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו'] והוא שעתיד מלך המשיח להיגלות עליו, שנאמר 'עני ורוכב על חמור'.

כך מהעבר ההפוך, כאשר יוצא בלעם המדייני לקלל את ישראל, עושה זאת על אתון שהיא נקבת החמור³, במטרה לקלקל את מסירות הנפש של אברהם:

במדבר כב, כא: ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתונו - רש"י: שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה: רשע, כבר קדמך אברהם אביהם: שנאמר 'וישכם ויחבש את חמורו'.

והשאלות גדולות: מה פתאום בחרו הנכבדים הללו בחמור? ראשית, החמור הוא בעל חיים איטי שמתקדם לאט ואולי בגלל זה הגאולה מתעכבת... אילו משיח היה מגיח מ-BMW ספורטיבית, כבר מזמן היינו שולטים בהר הבית... וכך לא מובן לגבי משה רבנו, מדוע לא מיהר על סוס אביר להציל את ישראל הזועקים מרה במצרים במקום לרכב על חמור שמתקדם בקושי על 5 קמ"ש?

² מה בווער לרש"י להביא דרשה על ההיסטוריה של החמורים? מה חסר בפשט הכתוב שדורש חיבור כזה? מסביר הרבי (לקו"ש שם/17, 15): ראשית, רש"י רוצה להשיב על שאלת האבן עזרא שהובאה בפנים: למה דחם משה את אשתו היולדת עם בנה היילוד וגם את בנו הגדול, גרשום, על **חמור אחד**? מה גם שהחמור סחב את מזוודות המשפחה שעברה דירה למצרים ואיך חמור אחד ביצע רילוקיישן של משפחה שלימה?

לכן מדגיש רש"י שלא היה זה סתם חמור, אלא חמור פלאי וקדוש ולכן משה רצה את הזכות להתקדם על החמור הזה. וגם אין פלא שהוא היה מסוגל לשאת משפחה שלימה, הוא היה מסוגל להעביר עיירה שלימה... ב. יתירה מכך: לחמור המיוחד היה **קשר ישיר להליכה למצרים**: רק קודם סיפרה התורה כיצד משה מתווכח עם הקב"ה ומסרב לקבל השליחות. הוא מעלה ארבע טענות שעל כולן ענה לו הקב"ה, ואולם אחרי שבעה ימים של וויכוח העלה טענה חמישית וחרה בו אף ה' ולא ענה לו יותר:

"ויאמר בי ה', שלח נא ביד תשלח, ויחר אף ה' במשה". **רש"י**: "ביד אהרן (שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן שהיה גדול). דבר אחר: ביד אחר שתוצה לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות **גואלם לעתיד**".

אבל מה הייתה התגובה של ה' לטענות הללו? מדוע לא ישלח את אהרן או משיח צדקנו להשלים תהליך הגאולה? [המענה "אהרן אחיך הלוי ידעתי... וראך ושמח בלבבו", רק אומר שאהרן יפרגן ולא יכעס, אבל עדיין לא ברור למה לא לשלוח את אהרן עצמו ולחסוך את הפגיעה בו].

לכן מביא רש"י את ההסבר על החמור המיוחד **שימש את אברהם, משה ומשיח**: כך ה' השיב על הטענה שלא זכתה למענה. ה' אומר: הבט על החמור וחשוב על הזיכרונות המדהימים אותם הוא נושא. החמור מזכיר את ההקרבה של אברהם שכבש כאבו על מות בנו האהוב ואץ לקיים ציווי ה' ללא היסוס. וקל וחומר שאתה תתגבר על האי נעימות שלך כלפי אחיך ותמלא ציווי ה' ללא וויכוחים.

והחמור מזכיר את משיח, וכך **אתה פותח הפתח לגאולה העתידה** ואין לך לטעון שאינך הגואל לעתיד. ³ להעיר שאברהם משה ומשיח רוכבים על חמור זכר ואילו בלעם רכב על אתון נקבה. יש אריכות גדולה במהר"ל שהדבר מעיד על הקרבה של בלעם לחמור-חומריות, שכן זכר עם זכר אינו יכול להגיע לקרבה אמיתית, משא"כ זכר עם נקבה ולכן הרכיבה על הנקבה העידה על התעצמותו עם החומר.

כך מספרת הגמרא על שבור מלכא, מלך פרס, שאמר לשמואל בזלזול כי משיח מתעכב משום שהוא רוכב על חמור והחמור שלו מתקדם באיטיות:

סנהדרין צח: אמר שבור מלכא לשמואל: אמרתם שהמשיח יבוא על חמור, אשלח לו סוס נאה [ויבוא מהר, ראו פירוש יד רמ"ה שם]. ענה לו: האם יש לך סוס נאה 'בר חיוור גווני' [בעל מאה צבעים]⁴?

ובעיקר לא מובן: איזה אדם **מכובד** רוכב על חמור? מלכים רוכבים על סוס אביר או גמל, ומדוע משה לא פרגן לאשתו בעל חיים יוקרתי?! וגם לגבי משיח, האם לא יותר מרשים להופיע על יגואר כסופה?!

התמיהה בולטת בסיפור הבא: בזמן המקדש השני, תלמי מלך מצרים ביקש לתרגם את התנ"ך ליוונית והחכמים שינו את התרגום של כמה פסוקים כדי שייכנסו "באופן המתקבל" אל המוח הגויי שלו. אחד הפסוקים שהם שינו - מתוך חשש שהוא לא יסכים לקבל אותו - הוא הפסוק שלנו:

מגילה ט,א: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים והכניסן בשבעים ושנים בתים ... ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן לדעת אחת וכתבו לו ... ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם!

רש"י: דמשמע **גמל**, שלא יאמר **משה רבכם לא היה לו סוס או גמל**!?

האבן עזרא מוסיף שהמלך יתמה על כך שמשה פירגן לאשתו היולדת ושני בניו רק חמור אחד.

אבן עזרא פרשתנו: הוא דרך גרעון שתרכב אשת הנביא על חמור אחד, היא ושני בניה ... [ש]רכב גרשם בנה אחריה שקטן היה, והיה אליעזר בחיקה כי עוד לא נמול.

וככל שהשאלות הללו קשות, השאלה הבאה מרתקת: נקרא היטב את דברי רש"י שהובאו לעיל ונמצא **התפתחות** במערכת היחסים היהודית עם החמור: אברהם אבינו רק **חבש** את חמורו, אבל לא כתוב שמישהו רכב עליו. הגיע תורו של משה והוא כבר הרכיב את **אשתו ובניו** על החמור, אבל הוא עצמו הלך על ידם ברגל ואילו המשיח ירכב **בעצמו** על החמור.

והשאלות המתבקשות הן: למה חמור? ומה עומד מאחורי השדרוג המתמיד במעמדו של החמור?

לקוטי שיחות חל"א/21: יש לבאר הטעם הפנימי להבדל בין שלוש החמורים: באברהם [נאמר רק **שחבש** את החמור ו]לא נאמר שרכבו עליו ... במשה נאמר שהרכיב את **אשתו ובניו**, אך לא נאמר שהוא בעצמו רכב עליו. ואילו אצל מלך המשיח מפורש 'עני ורוכב על חמור', שירכב עליו **בעצמו** ...

ב. בנוסף לשאלות העקרוניות האמורות, ישנו פרט בסיסי ומרתק הדורש ביאור: **גיל החמור**. האם מדובר באמת באותו חמור שהאריך ימים יותר מכל בריאה על פני האדמה ושימש גם את אברהם אבינו, גם את משה, וממתין באורווה בסבלנות לתקיעת השופר הגדולה והיציאה לדרך לירושלים?

פשטות לשון רש"י - "**הוא** החמור שחבש אברהם ... **והוא** שעתידי מלך המשיח" - מלמדת שמדובר באותו חמור ממש. כך שבעוד שחמור ממוצע חי 30-40 שנה, החמור הזה נושא גנים פלאיים ובזמנו של משה היה בן 400 שנה ואילו כיום הוא בן 3700 שנה למזל טוב!

אכן המהר"ל מפראג טוען שמדובר רק בסמל ולא ממש באותו החמור.

2. **גבורות ה' כט:** כל אלו ג' הרכיבות עניין אחד להם ... ואין הפירוש שהיה החמור חי כל כך זמן.

אולם פשטות לשון רש"י כאמור שמדובר באותו חמור ממש וכבר התחיל הייעוד 'בלע המות לנצח'...

⁴ **חמור לבן:** אגדה עממית אומרת שחמורו של משיח יהיה לבן. זאת מתוך אי הבנת הגמרא כאן שכתבה "בר חיוור גווני" וחשבו שהוא לבן, אך באמת הפירוש הוא בן **מאה צבעים**. [לגבי 'מאה צבעים', ראו בספר "הנה ימים באים" ח"א שמות מהמהר"ל מפראג, שריבוי הצבעים של החמור מבטא את **הפשיטות** שלו ולכן אפשר לשלב אותו בגווני רבים, ומכאן על **עומק החומריות** שלו. והמשיח ישלוט אפילו על עומק החומריות הזו].

ראיתי פעם הסבר מבריק: האמת היא שזה לא הנס הראשון במשפחת החמור. החמור הזה הוא בנם של קדושים והוא צדיק בן צדקת. במדרש פרקי דרבי אליעזר נאמר כי החמור הזה הוא "בן האתון שנבראה בערב שבת בן השמשות". המשנה באבות אומרת שעשרה דברים נבראו בערב שבת של בריאת העולם ואחד מהם הוא "פי האתון" שהלכה עם בלעם ופתחה את פיה עליו. והמדרש לומד שהאתון עצמה⁵ נבראה אז בערב שבת וילדה את החמור המופלא.

פרקי דרבי אליעזר לא: 'וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו' - הוא שרכב עליו אברהם, הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות [כמובא במשנה אבות: פי האתון], הוא החמור שרכב משה בבואו למצרים... הוא החמור שעתידי בן דוד לרכב עליו שנאמר 'עני ורוכב על חמור'.

כך שהאתון חיה מבריאת העולם עד הליכתה עם בלעם לקלל את ישראל, למעלה מ-2500 שנה אחר כך. ונמצא שהחמור דן בא ממשפחה מלומדת בניסים.

טוד אריכות הימים של האם ובנה נמצא במדרש המעניין הבא:

בראשית ג,ו: ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל - **בראשית רבה יט,ה:** 'גם' ריבוי - האכילה את הבהמה ואת החיה ואת העופות. הכל שמעו לה חוץ מעוף אחד ושמו 'חול', הדא הוא דכתיב (איוב כט): 'וכחול ארבה ימים'. דבי רבי ינאי אמרי: אלף שנה הוא חי, ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקינו ושורפתו ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי.

חיה האכילה גם את כל בעלי החיים מהפרי האסור וכך גזרה מוות וכליון על כולם. זאת חוץ מעוף אחד שלא אכל מהפרי **ובזכות העובדה הזו חי חיי נצח**. זהו "עוף החול" (המוכר במיתולוגיות העולמיות בשם "פניקס") שחי אלף שנים ונשרף ואחר כך מתחדש מתוך עצמו וחוזר וקם לתחייה⁶.

למדנו מכאן חידוש: **בעלי החיים הללו שלא טעמו מעץ הדעת - חיים לעולם** ולא שלטה בהם גזרת המוות. עד"ז ידוע הביאור (ראו ליקוטי שיחות לו/75) אודות סגולתה של עצם הלז שחיה ומתקיימת לעולם וממנה ייבנה הגוף בתחיית המתים. שכן היא אינה נהנית משום מאכל רק מסעודת מלווה מלכה ולכן לא אכלה מעץ הדעת שאירע ביום שישי וכך ניצלה ממוות והיא גרעין התחייה לעתיד לבוא.

וכיון שכן אין פלא שהאתון שנבראה בערב שבת בין השמשות נושאת גנים של חיי נצח, שהרי היא נבראה **אחרי החטא**. האדם ואשתו אכלו את הפרי ביום שישי בשעה העשירית ואילו האתון נבראה רק בערב שבת בין השמשות וכך היא וולדותיה ניצלו מאימת המוות, ובנה החמור יושב מאז ועד היום ומצפה למשיח צדקנו שיעלה וירכב עליו בדרך לירושלים.

ואחרי כל ההקדמות עולות השאלות העיקריות: מה משמעות העיסוק הגדול בחמור? לשם מה לקשור בין אברהם, משה ומשיח? וכיצד נוצר השדרוג המתמיד במעמדו?

הרבי מליובאוויטש האריך בכך בשיחה עמוקה ונפלאה והציג את היסוד שהוא אולי החשוב והמרכזי ביותר בתורת הבעש"ט. הוא בוודאי ראוי ללמד את תורת הבעש"ט על רגל אחת.

ג. מילה אחת בתוך סיפור משנה חיים שלמים. באמצעות העצמת החמור בסיפור השליחויות הגדולות בהיסטוריה, מעניקה התורה תפיסה מהפכנית על החיים עצמם:

המילה "חמור" היא מלשון "חומר", החמור מסמל את החלק הנמוך ביותר בנו, החומר הגשמי הגס שאין פועל מתוך היגיון והבנה ומה שמעניין אותו בעיקר זה הוא עצמו, הסיפוק הרגעי והמיידני. וכאן מגיעות שתי התובנות המהפכניות אשר זר לא יאמין להן:

יהודי לא מוותר **לחומר**. מנגד, יהודי לא מוותר **על החומר**. הוא לא משאיר אותו בחוץ. הנה בעולם ישנן שתי דרכים להתמודד עם החומר: **לותר לחומר**: השיטה המתירנית אומרת 'אכול ושתה כפי

⁵ ולא רק "פי האתון" נברא, היינו התכונה הנסית שלה לדבר. הארכנו בשיעור לפרשת בלק פא.

⁶ https://he.chabad.org/library/article_cdo/aid/469870/jewish/page.htm כאן הרבי דימה את עוף החול למצבו של עם ישראל שקם מעפרו וחוזר ומתחדש.

יכולתך כי מחר נמות'. החומר הוא מפתה, מגרה ומהנה רב עוצמה ואין מנוס חוץ מלהיכנע לו. השיטה ההפוכה אותה אימצה הנצרות קוראת **ליותר על החומר**: להתנתק ממנו לחלוטין, לחיות בעולם ללא אישה, מנותקים בתוך בית תיפלה ומרוכזים בעולם קדוש.

וכאן באה המהפכה היהודית: יהודי אינו מוותר לחומר, אבל מנגד, גם אינו מוותר על החומר. ראשית, הוא לא נותן ליצרים לנהל אותו. ולמרות שתאוות היצרים היא הרגש העוצמתי ביותר, יהודי בולם וחי על פי מדד ברור של שולחן ערוך ומה שאסור אסור. מנגד, הוא אינו משאיר את החומר בחוץ.

הדרך בה מתמודדים עם החומר אינה זו הקלה: באמצעות דיכוי והתנתקות. אלא להיפך: משלב את הגוף בעולם הקדושה ומרומם אותו עצמו בהדרגה. הוא מקשיב לגוף, מאפשר לו ביטוי ומספק את הצרכים שלו. הוא מענג את הגוף בסעודת שבת, הוא חי חיי אישות ומצליח ומשגשג בענייני העסק.

הנה מדרש מדהים המביא לשיא את פלא ההתקדשות היהודי, נס שהוא בלתי נתפס בכל רגע מחדש.

3. שיר השירים ז,ג: 'בטנך ערמת חיטים סוגה בשושנים' – רש"י: 'בטנך ערמת חיטים' – שהכל צריכים לה, 'סוגה בשושנים' – גדורה בגדר שושנים ואין פורץ להיכנס. חתן נכנס לחופה, לבו מתגעגע לחיבת חיתוניו, בא להיזקק לה אמרה 'טיפת דם ראיתי'. הופך פניו לצד אחר ולא נשכו נחש או עקרב.

יהודי חי בעולם ונשאר מעליו. טועם ואינו מתבטל, מתערב ושומר על עילאיות. סיפור יפה בהערה⁷.

לכן השליחיות היהודית הגדולות נעשו **עם החומר**. כלומר, הרגעים הגדולים בהיסטוריה נעשו **בזכות החומר**! אברהם אבינו לא הלך לעקדה בצורה כזו שהצליח לדכא את החומר – להשתיק את ההתנגדות הפנימית ולהשאיר אותה בבית. הרבה יותר מכך: הוא הלך עם החומר. הוא הצליח לגייס את החומר עצמו להצטרף למעשה העקדה. כך משה רבנו: המהפך של יציאת מצרים הוא היכולת ללמד את החומר עצמו דעת וקדושה, והמהפך יגיע לשיאו אצל מלך המשיח.

למה זה חשוב? כאן באה הבשורה הרמוזה בתוך הסיפור: האמת היא **שהחומר לומד קדושה**. עם כל הנמיכות והגסות שלו, החומר הוא יצירה אלוקית והוא הולך ומתרומם בהדרגה. החומר **אינו אויב**, הוא אינו רע גמור, הוא בסך הכול פרא שצריך חינוך. ילד שצריך לימוד. וכאשר נותנים לו ביטוי ומשבלים אותו בקדושה, הוא עצמו מתאהב באלוקות ומתקדם בהדרגה.

הרבי הביא פעם משל מאלף לעבודת זיכור החומר: הפסל הצרפתי-אמריקאי ז'אק ליפשיץ היה אמן מפורסם. יצירות האמנות שלו מוצגות במוזיאונים חשובים בעולם וגם בגן הפסלים במוזיאון ישראל בירושלים. הייתה לו מסכת התכתבויות עם הרבי דרכה התקרר ליהדות ונדונו גם עניינים של אמנות.

פעם כתב לו הרבי: עבודת הפיסול באבן היא בעצם מהות העבודה של היהודי. כיון שתפקידנו בעולם הוא להכניס **'חיים בחומר'** ולעצב לו פנים חדשות ונעלות.

⁷ סיפור אמיתי שהתרחש לפני כמה שנים בארצות הברית: אישה במשקל 180 קילו נכנסה לקליניקה של דיאטנית וביקשה הצלה. הדיאטנית הביטה בה בעצב ואמרה בכנות: "לא בשבילך דיאטה". אבל אותה אישה התעקשה לחיות והכריזה שהיא תנצח את עצמה, היא הולכת לרזות! הם התנו שברגע של משבר, כשהיא מרגישה בולמוס להתנפל על מגש סטייקים, היא לא מתקרבת לצלחת לפני שהיא מתקשרת אל הדיאטנית. שנתיים עבודה והיא השילה 80 ק"ג. ערב חג השבועות הגיע ובקהילה נהגו להתכנס לארוחת בוקר אחרי תפילת שחרית. אותה שנה, הגיע תורה של אותה גברת לארגן את השולחן החגיגי. היה עליה לאסוף את הפשטידות והפסטות מכל בתי הקהילה, להניח בתוך מקרר בית הכנסת ולעצב את השולחן לקראת מחר. היא נסעה במכונית ומאחוריה כל העוגות והמעדנים ופתאום תקף אותה בולמוס שלא היה כבר שנתיים. עוד רגע היא מסתערת על הקרמשיט ועושה ממנו 'גל של עצמות'. אבל יש לה סיכום עם הדיאטנית: כשהיא נתקפת בבולמוס היא מתקשרת אליה. היא הייתה הגונה ועמדה בסיכומים.

"אני נמצאת ברכב מלא עוגות ונתקפת סחרחורת שאני לא רואה את הדרך. אנא תרשי לי עוגה אחת וזהו...". הדיאטנית צעקה עליה: "אין מצב, אם את מתחילה נגמר הסיפור! תלכי למכולת, תקני כמה ירקות ותסתמי את הפה". - "אוי נו, איזה סיכוי יש לעלה חסה מול עוגת דובדבנים עם קצפת...". היא סגרה את הטלפון ובאה להסתער על הבגאז' ואז עלה לה רעיון.

היא פרצה למכולת, קנתה נקניק בשרי ודחפה לפה חצי פרוסה. וזהו, **החלב יצא מחוץ למשחק מבחינתה**.

הרבי מליובאוויטש במכתב לפסל ז'אק ליפשיץ (כפר חב"ד 1611): אלה שחוננו משמים בכישרון אמנותי - פיסול או ציור וכדומה - יש להם את היכולת להפוך דבר דומם כמו מכחול, צבע וברד, עץ ואבן לצורה של דבר חי. במובן עמוק יותר, זו היכולת **להעלות במידה מסוימת את הגשמיות לרוחניות.**

כעת נוכל להבין את שלוש שלבי זיכוך החומר: אברהם חי בתקופה הראשונה בהיסטוריה, עת היה העולם נמוך ושפל. החומר היה בשיא גסותו והדרך היחידה לשלב אותו בקדושה היה בכוח: "ויחבשו את חמורו". אברהם הודיע לחמור 'אתה לא נשאר לבד בבית, אתה מצטרף אתי לעקדה'. ולחמור לא הייתה ברירה והוא הכניע את הראש והלך. וכיון שהחמור כשלעצמו לא התלהב מההליכה, לכן אברהם הניח עליו רק את האש והעצים ואילו הוא והנערים צעדו ברגל.

חלפו 400 שנה של מעשי האבות והגיע זמנו של משה רבנו. מתן תורה עמד בפתח והחומר היה מזוכך יותר וכלי לקדושה. שוב הזמין משה את החמור לצאת לדרך והפעם החמור לא התנגד. כבר לא היו צריכים לחבוש אותו בכוח, אלא צעד בשמחה. וכיון שהחמור עלה דרגה, משה הניח עליו את אשתו ובניו (ולא רק את המזוודות), ועדיין הוא עצמו צעד ברגל. ואילו משיח צדקנו מהרה יגלה יבוא אחרי 3000 שנה של אתכפיא ואתהפכא, של רגעי גבורה הרואיים בהם יהודים שילבו את הגוף ושלטו בו, ולכן החמור עצמו יהיה "חמורו של משיח". בעצם מהותו הוא יבטא את ייעודו האלוקי ולכן משיח צדקנו עצמו יבוא רוכב על החמור.

זה לא שהמשיח יהיה יותר גדול, אלא **החמור יגדל במהלך הזמן.** הוא עצמו מתעלה במשך הדורות.

לקו"ש שם/19 ואילך: 'חמור' רומז על חומר הגוף וחומריות העולם בכלל, ותכלית בריאת העולם היא לשבור ולזכך את החומר, הן חומריות הגוף האיש והאישה והן חומריות העולם בכלל. והנה בפעולת זיכוך החומר ישנם ג' שלבים: 1. עבודה בדרך **כיבוש** הגוף, שבטבעו הוא נמשך אחרי תאוות לבו. 2. **זיכוך** חומר הגוף על ידי שינוי מידותיו הטבעיים, אלא שהגוף נמשך לכך מצד אור הנשמה המאיר בו, אך הוא עצמו נמשך גם לענייני העולם. 3. זיכוך **הגוף בעצמו** עד שהגוף מאיר באור הקדושה.

לפי זה מובן ההפרש בין שלוש התקופות של אברהם, משה ומשיח: אברהם התחיל את בירור העולם ולכן היה צריך **לחבוש** את חמורו, אך הוא עצמו לא רכב עליו. אצל משה, התחיל להזכך חומר העולם ולכן הרכיב את **אשתו ובניו** על החמור. אבל עדיין הזיכוך היה מצד האור האלוקי ולא התעלה חומר העולם מצד עצמו. ולכן החמור לא היה כלי למשה עצמו. דווקא לעתיד לבוא, חומריות העולם עצמה תשקף את האור האלוקי, ולכן **מלך המשיח עצמו** ירכב על החמור והוא 'עתידי להיגלות עליו'.

ואם בעבר היו נשמעים הדברים הלכתא למשיחא: החמור לומד?! החומר מתעדן?! הרי החומר הוא בשר דומם? כיום עם התפתחות העולם המדעי יודעים כי החומר חי וקיים. החומר הוא עולם שוקק חיים ובתוכו מתקיימות התרחשויות בלתי פוסקות. בעזרת מיקרוסקופ רואים כי בתוך גרגר החומר הקטן ביותר, יש עולם מלא אטומים ובתוכו תנועה בלתי פוסקת של אטומים במהירות אדירה. וכך אילו היה לנו מיקרוסקופ אלוקי, יכולנו לראות כבר כעת כיצד החומר נדבק, מתקדש ומתעדן.

ולא רק מהמדע נביא ראייה, אלא כמה דוגמאות מהתורה ומהחיים: בפרשת חיי שרה קראנו כיצד אברהם שלח את אליעזר להביא אישה ליצחק והשביע אותו להביא אישה משם ולא לחתן את יצחק עם בת המקום, מבנות כנען. ואז אברהם עשה דבר מוזר ביותר: הוא ביקש מאליעזר להניח יד "תחת ירכו", במקום המילה, ולהישבע.

חז"ל מסבירים כי כאשר נשבעים צריך לאחוז חפץ מצווה, כפי שהיה נהוג בימי הסנהדרין שהנשבע היה עושה זאת באחיזת ספר תורה, וחפץ המצווה היחידי שהיה לאברהם אבינו הוא מקום המילה, ולכן ציווה את אליעזר להניח ידו תחת ירכו. וזה בלתי נתפס: המקום הנמוך ביותר הפך להיות קדוש, חפץ מצווה, עד שאפשר לאחוז בו בשעת שבועה כאילו היה זה ספר תורה ותפילין.

והשאלה גדולה: איך מקום המילה הפך להיות מקודש? הרי הברית הייתה ונגמרה? התשובה החסידיית מהממת: את ברית המילה קיים אברהם במצוות ה' ולא ביוזמת עצמו, ולכן ניתן לו הכוח לשנות את בשר הגוף, עד **שהבשר התעלה והתקדש בקדושה נצחית.** (וכבר ידועים דברי הרמב"ם במורה נבוכים כי תכלית הברית היא להפחית התאוה באותו מקום. ומוכח שהמקום עצמו התעלה

והתקדש). וכך מספרת הגמרא על דוד המלך שנכנס למרחץ והתעצב שהוא עומד בלא מצווה. עד שנזכר בחותם אות ברית קודש בבשרו. ומוכח שהברית הפכה לבשר מקודש לנצח.

קדושת החומר בולטת לעינינו הגשמיות בעובדה המופלאה הבאה: החפץ הקדוש בעולם הוא ספר תורה, תפילין ומזוזה. החפצים הללו נושאים בתוכם קדושה עצומה שמשפיעה באופן ישיר על חיי האנשים סביבם כמו בריאות והצלחה בפרנסה וכו'. אולם מהם אותם חפצים קדושים? בסך הכל עור של בהמה, שלפני כמה ימים היה חלק מהפרה שצעדה ברפת וקראה מו...

אולם זה הכוח והמשימה של האדם: כשאנו עושים מצוה במקום מסוים, בחפץ מסוים או באחד האיברים בגוף – אנו מרוממים ומקדשים אותו ומאחדים אותו עם הקדושה האלוקית.

והאמת היא שמי שניחן בעיני מיקרוסקופ אלוקי, יכול להיווכח בכך כבר היום. סיפור: בשנות השלושים, לפני המלחמה, הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז לבקר בברלין. הרבי מליובאוויטש היה אז אברך צעיר שחי חיים נסתרים מהעין הציבורית. הוא חפץ לפגוש את הצדיק מבעלז ועמד בתור הארוך ללחוץ את ידו. האדמו"ר עטף את ידו במגבת ולחץ את יד הנוכחים באמצעות המגבת. כאשר הגיע הרבי לפניו, האדמו"ר הסיר את המגבת ולחץ את ידו של הרבי בחמימות. הוא פנה אל הנוכחים ושאל לזהותו של האברך. הם השיבו: "חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש".

הנהן הצדיק בראשו ואמר: "הרגשתי יד חמה..."

בהערה⁸ הובא סיפור מרטיט על התקדשות הגוף.

ד. מה אומרים הדברים למעשה? הסעיף הבא הוא חשוב וחיוני ואי אפשר לסיים את השיעור בלעדיו. לא המדרש עיקר אלא המעשה. לא התכנסנו לדבר תיאוריות, אלא להכניס עצמנו להליך התקדשות והתעלות שירומם את הגוף הגשמי באור אלוקי.

נדרש לפעול בקו של סור מרע ועשה טוב. בצד של סור מרע, הנקודה היא להעמיד גבולות בפני הגוף. כפי שחסידים אומרים: "המותר – מיותר". לא כל דבר שמותר לעשות – צריך לעשות. בחלק הזה אין שולחן ערוך. כל אדם צריך לתבוע מעצמו לקדש עצמו במותר לו ולקבוע סייגים גם בתוך החלק האפור. כמו שאומרים: "לאכול צריך, להנות לא חייבים..."

הרבי הציע פעם את מבחן המותרות: מה שנצרך לצורך החיים – בוודאי שיהודי חייב בו, אבל כשמגיעים הדברים לידי מותרות והשתקעות בחיי חומר – כאן נדרש להניח גבולות.

⁸ השנה היא תרע"ח, 1918. רוסיה קרועה בקרבות עקובים מדם בין ה"אדומים" ל"לבנים", תומכי המהפכה הקומוניסטית מול נאמני הצאר שהופל מכתאו. היציאה לרחוב הייתה סכנת נפשות, כל דבר זז שימש מטרה לירי וקל וחומר כשהיה מדובר ביהודי עם זקן ופאות.

בישיבת חב"ד בחרסון, אוקראינה, שהה באותם ימים חסיד דגול בשם רבי יצחק הורביץ, ר' יצחק המתמיד'. הוא היה יהודי נשגב, מחמיר עצום בענייני הלכה ובמיוחד בכל הקשור להכנסת אוכל לפיו. בעיר חרסון היו שני אופים יהודיים יראי שמים, אך רבי יצחק הקפיד לאכול רק ממאפים של אחד מהם, הוא נתפס בעיניו כאדם ירא שמים יותר, אף שהאופה השני היה גם ירא בתכלית.

באותו יום הביאו לחם מהאופה השני ורבי איצ'ה התעקש לא להכניס גרם לפיו. הוא התענה כל היום וגם ביום שלמחרת, אך ביום השלישי הוא הרגיש שכוחותיו עוזבים אותו. הוא קרא לתלמיד צעיר בשם שמחה גורודצקי וביקש לצאת לרחוב ולהביא לחם מהאופה הראשון. הנער התכוון לצאת, אך משפיע הישיבה עצר את הנער בדלת. זאת הייתה כניסה לתוך שדה קרב ממש. שוב קרא רבי יצחק לתלמיד והתחנן להביא לו לחם, אך המשפיע עצר את הנער בכניסה, אפשר היה לשמוע את הדי היריות אל תוך האולם.

המשפיע קרא לנער ואמר כי אין ברירה וחייבים להערים על ר' איצ'ה: תרד למטבח הישיבה ותביא כיכר של האופה השני ותגיש אותו. גם האופה הזו הוא ירא שמים בתכלית ובוודאי בשעת דחק כזו אפשר לסמוך עליו. הנער ירד למטה, התעכב במטבח וחזר עם כיכר הלחם כאילו בא מהרחוב. רבי יצחק ביקש לוודא שהוא הלך אל האופה הראשון, והנער השיב: כן. רבי יצחק בחן את הלחם מכל צדדיו ושאל שוב: אתה בטוח שהלכת אל האופה עליו דוברתי? והנער בלע את רוקו והשיב בחיוב. רבי יצחק הניח את הלחם ופנה ליטול את הידיים. כמובן, גם נטילת הידיים לא הייתה דבר פשוט. הוא בדק את הידיים והציפורניים וניגב את הספל מכל צדדיו, אבל עד שהרים את הספל אל הברז, הוא נפל ארצה באפיסת כוחות מתעלף.

רבי יצחק לא אכל מהלחם, כי הגוף התעדן במידה כזו שדחה מאפה שלא עמד בסטנדרטים ההלכתיים שלו.

4. רשימות הרבי נא: אחת הבחינות לדעת אם יכול להעלות המאכל או להיפך, שהוא יורד עם המאכל: אם רואה שמוכרח לזה, על פי רוב זה ראה שיכול להעלותו, משא"כ אם הוא מותרות.

מנגד, נקודה נפלאה ומיוחדת במינה בצד של עשה טוב: הרבי הציע ביטוי גדול להתעלות הגוף: **להקדיש את הכישרון והחוש הייחודי לקדושה**. לעבוד ה' עם הידע המתמטי, עם כישרון הציור, עם המרץ והסדר וכו' – זאת הנתינה שמבטאת את ההירתמות המוחלטת של הגוף לקדושה.

תורת מנחם תשכג ב/323: בירור הגוף ונפש הבהמית צריך להיות שהם עצמם יתהפכו לקדושה... כך שכאשר ישנו כח וכשרון בגוף ונפש הבהמית, הם עצמם צריכים להכריז 'אין עוד מלבדו'.

מתי נזכה כבר לראות את פלא היצירה בכל מעשה מצווה?

נסיים ברעיון גאולתי כהכנה לביאת המשיח לה מצפים בכל רגע: בין גדולי ישראל ניטשת מחלוקת ידועה בנוגע ליעוד הסופי של העולם הזה. הרמב"ם סובר כי אמנם הצדיקים יקומו לתחייה לזמן קצר, אבל התכלית הסופית היא לחזור לעולם הנשמות. הרמב"ן חולק וסובר כי התכלית הסופית היא חזרת הנשמה לגוף וחיים נצחיים כאן על פני האדמה.

כמובן, דעתו של הרמב"ן תמוהה ביותר: מה התכלית לשוב לכאן? עד שהנשמה השתחררה מהגוף החומרי והגס, לשם מה להשיב אותה לכאן לחיי נצח? התשובה החסידית היא (ראו אגרות הרבי מלובאוויטש ח"ב/טו-טז) כי תחיית המתים היא תכלית וכוונת הכול.

כל מעשה מצווה מקשר את הרוח עם החומר, ואולם כיום הצלחתנו חלקית בלבד. אין לנו את היכולת לחזות בפלא המפליא לעשות של קדושת החומר. הייעוד של תחיית המתים הוא שסוף-סוף יתברר שורשו הרוחני של הגוף ויתגלה לעינינו עוצמתו הרוחנית וגודל ההארות ששתלנו במעשה המצוות בגלות, ובקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**